

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІГРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

Токарєва Л.Д.

Україна, м. Київ, Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Змінність і складність сучасного світу дає нам усвідомлення того, що сучасних дітей треба навчати трохи по-іншому, застарілі методи навчання та виховання, часом, не дозволяють в достатній мірі забезпечити успішну адаптацію дошкільників до навчання у сучасній школі. Результатом підготовки дітей дошкільного віку до навчання в школі – є психологічна готовність, яка охоплює компоненти, що забезпечують успішну адаптацію до умов і вимог школи: мотиваційну готовність, емоційно-вольову готовність, розумову, психологічну готовність до спілкування та спільної діяльності. Ефективність навчання дитини старшого дошкільного віку, багато в чому, буде залежати від того, наскільки правильно підготовлена вона до школи.

Старший дошкільний вік, на цьому етапі складається нова соціальна ситуація розвитку, провідною діяльністю стає гра, під час якої дошкільники опановують інші види діяльності, виникають важливі новоутворення у психічній та особистісній сферах, відбувається інтенсивний інтелектуальний розвиток дитини, формується готовність до навчання у школі.

Саме наявність ігрової компетентності в навчально - виховному процесі є важливою умовою адекватної підготовки дитини до нового виду діяльності – навчання. Ігрову компетентність дошкільника можна визначити як здатність організовувати і реалізовувати ігрову діяльність на високому рівні, що ґрунтується на досвідченості дитини в ігровій діяльності, відповідних віку ігрових умінь та підкріплюється ігровими мотивами. Розглядаючи ігрову діяльність, як провідну діяльність дошкільника, К. Карасьова вважала її особливим етапом розвитку особистості який характеризує перехід дитини на

новий, вищий рівень психічного розвитку. З огляду на це, вона є оптимальним засобом всебічного розвитку дитини, що допомагає розширити і поглибити уявлення про навколишній світ, формувати базові якості особистості.

Важливо відмітити, що зміст ігрової компетентності, показники сформованості ігрової компетентності прописано в Базовому компоненті дошкільної освіти, що включає в себе: обізнаність із різними видами іграшок, здатність використовувати різні види іграшок в самостійних іграх, вміння організовувати різні види ігор: самодіяльні, сюжетно-рольові, рухливі тощо, вміння реалізовувати власні ігрові задуми, вміння дотримуватись партнерства у ігровій діяльності та вміння підтримувати рольові способи поведінки,

Проблема розвитку ігрової діяльності дитини та оволодіння нею була порушена у працях Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Смирнової, О. Кравцової, Г. Кравцова, О. Запорожець, К. Карасьової Т. Піроженко та ін. У зв'язку з цим, констатуємо, що повноцінний особистісний розвиток дошкільника напряду залежить від оволодіння ним ігровою діяльністю на високому рівні, що, у свою чергу, передбачає сформованість ігрової компетентності дошкільника.

На сьогодні побутує думка, що ігрова діяльність втрачає свою актуальність, адже діти старшого дошкільного віку переважну частину часу проводять за навчальною діяльністю, орієнтованою на розвиток навичок читання та письма. І, як наслідок, дорослі переобтяжують дітей інтелектуальними видами діяльності, ігноруючи їхню потребу в грі, волевиявленні і самовираженні. В результаті у дітей виникають ускладнення у розвитку та прояві базових якостей, таких як: самостійність та ініціативність, прийняття рішень без допомоги дорослого, впевненість у власних силах, внаслідок чого, знижується мотивація та інтерес до навчання.

Ігрова діяльність як провідна в дошкільному віці, ні в якому разі, не повинна втратити свого значення і призначення. Саме тому орієнтація на ігрову діяльність, ігрові форми й прийоми на діяльнісний підхід є важливим та максимально адекватним способом включення дітей в навчальну роботу.

Дійсно, саме у грі формуються передумови навчальної діяльності. Діти через гру пізнають світ, засвоюють систему відносин у суспільстві, розвиваються і навчаються. Гра формує особистість дошкільника її світогляд, її життєву і соціальну компетентність, розвиває її творчі здібності та уяву. Гра вимагає від дитини дотримання правил, стримувати свої бажання. Тобто сама гра ставить перед дитиною навчальні мотиви. Щоб готовність до шкільного навчання була на високому рівні важливо досягти певного рівня розвитку ігрової компетентності.

Отже, гра - самостійна діяльність, у якій діти вперше вступають у спілкування з однолітками, їх поєднує єдина мета, спільні зусилля до її досягнення, загальні інтереси і переживання. Діти самі вибирають гру, самі організовують її. При цьому гра привчає дітей підкоряти свої дії і думки визначеній меті, допомагає виховувати цілеспрямованість.

Важливо зазначити, що у старшому дошкільному віці особливих обертів набирає сюжетно-рольова гра, коли діти перебирають на себе ролі дорослих людей і в узагальненій формі, в ігрових умовах відтворюють діяльність дорослих і взаємини між ними. Дитина, виконуючи ту чи іншу роль, набуває відповідного образу — доньки, лікаря, казкового героя та зразки їх дій та взаємовідносин.

Важливо, що в грі змінюється поведінка самої дитини та її відношення до сюжету гри. Керування своєю поведінкою, тобто дотримання правил, формується саме під час гри, а вже згодом відбивається на інших видах діяльності. Дитина вчиться гратися не тільки поруч в компанії дітей, але разом із ними у зв'язці. Мова йде про зіграність і партнерство. Таке партнерство, багато що визначає в житті дитини. По суті, вона означає початок співпраці разом із однолітками. Отже, під час гри дитина змушена вчитися розуміти особливості характеру інших, оцінювати їхні вчинки, пристосовувати свою поведінку до їхніх вимог. Доречно зазначити, що формуванню внутрішньої позиції дитини, як школяра, сприяють сюжетно-рольові ігри в «школу». В

процесі цієї гри дитина може безпосередньо ознайомитися з шкільним режимом, та правилами яких слід дотримуватись. Однак, в таку гру бажано вводити поступово, щоб не перевантажити дитину і не знищити її позитивної мотивації. Про готовність може свідчити бажання дитини грати роль не вчителя, а учня. Досить корисними та інформативними бувають різні екскурсії до школи і спілкування зі школярами.

Вважається, що будь – яка дитяча гра, є першою школою волі дитини. Саме у грі вона виявляє здатність добровільно, з власної ініціативи, підкоритися різноманітним вимогам гри. Та й сама роль втілює у собі певні правила, є завданням, яке повинна розв'язати або вирішити дитина.

Отже, ознаками ігрової компетентності дитини старшого дошкільного віку вважається: стабільний інтерес до ігрової діяльності, в своєму архіві має великий і різноманітний перелік сюжетів для ігор, може бути сам режисером в колективних та сюжетно – рольових іграх, широко використовує в іграх різноманітні іграшки та предмети-замінники, використовуючи при цьому різні засоби виразності, приймає ігрові правила і дотримується їх, вміє налагоджувати партнерські взаємини, проявляє товариську, зважає на думку інших, намагається конструктивно розв'язувати конфлікти, вміє радіти за спільний успіх тощо.

Перед дорослими стоїть завдання: – навчити дитину орієнтуватися в нових соціальних умовах, виявляти інтерес до однолітків, формувати вміння узгоджувати свої дії з партнерами по спільній діяльності, домовлятися про співпрацю і налагоджувати взаємодію, формувати вміння керуватися спільними інтересами, вчити обстоювати власну позицію, вміти поступатися, приймати позицію іншого, розвивати вміння розуміти і вміти стати на точку зору іншого, вчити бути об'єктивним в оцінках, виховувати вміння поводитись чесно, – вчити дорожити взаєминами з однолітками.

Психологічна наука вже давно встановила, що знання краще засвоювати лише в процесі їх використання в діяльності. Дитину не достатньо «начинити»

знаннями, а важливо навчити користуватися ними в дії, бо будь – яке засвоєння знань починається з діяльності.

Діяльнісний підхід, як раз і спрямований на розвиток умінь і навичок майбутнього школяра, застосування здобутих знань у іграх, ігровій діяльності у практичних і ігрових ситуаціях.

Діяльнісний підхід передбачає включення дитини в певний навчально – виховний процес, принципами якого є – відкриття нового знання самою дитиною, – віра в сили та можливості дитини, – уміння бачити результати своєї діяльності, - уміння застосовувати отримані знання в повсякденному житті, – мотивація до виконання певної дії, - уміння аналізувати свої перемоги і недоліки, - уміння співробітництва у різних видах діяльності тощо.

Література:

1. Карасьова К.В. Самодіяльні ігри дитини / Катерина Карасьова, Тамара Піроженко. – К. : Шк. Світ, 2011. – 128с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
2. Кононко О.Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навч. – метод. Посіб. До Базової прогр. розв.дитини дошк. Віку «Я у Світі» / О.Л.Кононко. – К.: Світич, 2009. – 208 с
3. Піроженко Т. Дошкільна зрілість або готовність дитини до школи / Т.Піроженко // Психолог дошкілля. 2011.- №11. – с. 3-4.